Peder Herslebs prædiken 5. søndag efter trinitatis

Taler
Peder Hersleb
Biskop

Omstændigheder
Prædikentekst
Lukasevangeliet kapitel 5, vers 1-11

Indgangen.

Menniskens lyst og behag falder saa ulige, at hvad en finder tilbøyelighed til, kand en anden have afsky for; Ligesom den urene søle er behagelig for soen, men ikke for bien, blomster er behagelige for bien, og ikke for ørnen; et aadsel er behagelig for ørnen, men ikke for duen:

saa er der og uliighed i creaturenes lyst, endskiønt de alle ere ufornuftige, og det ene af dem har ikke mere forstand til at raisonere om got eller ont, end det andet, ikkun som deres natur er, saa falder og deres lyst.

Men hos menniskene, som dog alle ere af een art, een rod, eet blod, er end større uliighed: den mad, som smager een vel, har en anden afsky og eckel for, den lugt, som tiener en til forfristelse, kand foraarsage hos en anden daanelse og besvimelse; den farve en holder for en kiønhed, holder en heslig; en Europæer holder det for en heslighed, at være sort, en Africaner derimod holder det for en deylighed: hand maler sine afguder sort, og dievelen hvid.

Og er nu da menniskens sind saa ulige i de synlige og naturlige ting, sandelig, der er langt større ulighed og mindre under, at der er uliighed i deres domme om de aandelige ting: at det, som en holder for en herlighed, sødhed og glæde, der anseer en anden for en tvang, byrde og besværing: Christi aag er født, og hans byrde er let for et Guds barn, der elsker JEsum:
men Christi aag er tungt og utaalelig for et verdens barn; hand vil heller bære, jeg veed ikke hvad for en byrde og slaverie, end bøye sine skuldre under Christi aag, og rette sig i alle ting efter hans bud og exempel; et Guds barn siger om

Guds bud, de ere ikke svare, I Joh. 5, 3.

Der er intet ubilligt i det Christus fordrer: Et verdens barn siger, at det er en haard tale, hvo kand taale den. Joh. 6, 60. Guds tieneste og hans sabbather er for den ene en lyst og længsel, at hand med David glæder sig ved, at gaae med den hob, som holder helligt, at skue den deilige Guds tieneste: men for de forfængelige er sandelig Guds tieneste en møye og byrde, som de gruer for; de synes det er den længste og kiedsommeligste dag om ugen: hvad siger jeg, dag?

O ney! De tager det sig ikke saa nær, ney en dag falder dem ikke saa lang ellers, som en time da; de længes ikke efter, at den dag skal komme, men at den skal gaae. Naar skal sabbathen faae ende? Spørger de hos Propheten.

Saa ulige er deres sind i det aandelige, og det seer vi allermest i deres domme om Guds ord: stod det skrevet i enhvers pande, hvad hand dømte om Guds ord, og ordets prædiken, da skulle man see en stor uliighed: fandtes der een, der syntes at finde nogen smag i Guds ord, nogen kraft af Guds ord;
der skulle, frygter jeg, findes alt for mange, som nægter det, og tænker, hvad kraft er der i Guds ord, jeg har hørt det saa tit, og finder inter sært derudi, jeg har nok hørt, at Guds ord berømmes og beskrives, som en saa kraftig og mægtig ting, som en ild, som en hammer, som et sverd, det har jeg hørt, men jeg har aldrig fundet, aldrig følt noget der til.

Er der en, som med David vil holde Guds ord, som en honning for smagen, som den lifligste music for ørnene, kraftigste Cordial for siælen, der skulle findes mange derimod, som ikke alleneste ville disputere det, og sige, det er et ord uden smag, men som og ret udi deres hjerter moqvere sig over Guds ord, som en gemeen tale, da saa tiit har hørt, som en tale for eenfoldige folk; en philosophisk bog: ja en vel skreven Comoedie har langt mere kraft i deres tanke; ja skulle man spørge en ugudelig, hvad hand synes om Guds ord, og hand ville oprigtig sige sin hiertes mening, hand vilde visselig svare, at Guds ord er, som en død bogstav, der intet virker; uden smag for fornuften, uden kraft for hiertet; og vil hand endda være meget from, saa vil hand sige:

Guds ord er, som et andet ord, undertiden kraftigt, undertiden slapt, paa en stæd altfordybsindigt, paa en anden stæd alt for eenfoldigt.

Men spørger man en sand Christen, der har smagt det gode Guds ord, som

Paulus taler til de Ebræer cap. 6, 5. hand vil sige, at der er intet kraftigere end Guds ord, at det er alle tider og alle stæder kraftig: den ene vil sige, hand har saa tit hørt Guds ord, uden funden kraft og trøst deraf, aldrig hørt det uden nytte.

Spørg de vantroe ad: Grækerne sige, det er en daarlig prædiken, Jøderne, det er en forargelig tale, de verdslige vise, det er en eenfoldig snak. Paulus selv har været af samme tanker, før hand blev omvendt: men spørg ham nu, siden hand har fundet kraften af Guds ord, nu taler hand anderledes, og hvordan da?

Saa siger hand Rom. 1, 16. Jeg skammer mig ikke ved Christi evangelium; thi det er en Guds kraft til salighed for hver den, som troer. I ordene seer vi baade den priis Paulus setter paa Guds ord, saa og den kraft hand finder i Guds ord.

Den priis Paulus setter paa Guds ord. Paulus skriver dette brev til de Romere, de stolte og høymodige Romere, iblant dem vare saa mange verdens vise og store folk, af dem intet blev æstimeret, uden det, som smagede enten af en stor tapperhed, eller sær vittighed, hand derfor vel vidste, at de ville slaae paa næsen ad hans Evangelium, og være spodsk, som over en daarlig og eenfoldig tale om en korsfæstet Gud, om en, der skulle frelse verden, og selv blev dræbt af verden: hvad for en snak?

Hand vidste vel, de vilde lee ham ud, og holde ham enten for en stor daare, der ville troe saadant, eller for en stor skalk, der ville indbilde andre saadant; og om der var nogen iblant dem, der kiendte Paulum bedre, og vidste, at hand var ingen taabelig, men klog, lærd og vel studeret mand, de ville da saa meget mere undre paa, hvor hand nu kand være falden til saadan daarlighed.

Ja de, som kiendte Paulum end nermere, og vidste, hvor ivrig hand før har været i at forfølge Christi Evangelium, de ville nu saa meget mere beundre det, og holde ham for et ustadigt og vegelsindet menniske, en veyerhane, der nu selv forfegter den lærdom, som hand før har forskudt, nu planter den lærdom, hand før har søgt at oprykke; alt dette saae Paulus vel forud, at baade Jøder og hedninger vilde holde ham for en daare, i sær ville de lee ham ud, at hand med saadan tale ville kome til Rom, til de kloge, ædle Romere, der ere vant til anden viisdom, subtilere sager, stor veltalenhed, de skulle vel lade sig lære af ham, eller lade sig saadant indbilde?

De vil sige, hand kand gaae hen til grove barbariske nationer, superstitieuse folk,

dem kan hand maa skee faae til at troe saadant, og forundre sig derover; men kom ikke til Rom med saadan albern snak, der er folk, der lader sig ikke noget snakke for, uden det de selv kand fatte og finde.

Alleneste, vil Paulus sige, lad dem dømme hvad de vil, jeg blues ikke ved Christi Evangelium, jeg veed hvad det er for en lærdom jeg far med, og hvor til den duer; jeg har selv været ligesaa sindet, som de nu ere, men jeg har fundet kraften deraf, jeg veed, det er en Guds kraft.

Skulde det gielde der paa, vil apostelen sige, jeg kunde ligesaavel tale kloge ord og raisonere fornuftig som andre, jeg har og lært noget, jeg har ikke mere et firekandtet hoved, end andre; men Christi Evangelium er mig kievere; jeg vil gierne sette menniskelig lærdom og kloghed til side, som dog kun er daarlighed for Gud; derimod vil jeg tale det, som er daarligt og foragteligt for verden, men kraftig for siælen, og behagelig for Gud.

Jeg skammer mig ikke rc. Sandelig havde apostelen havt et kiødeligt sind, kieret sig om menniskenes domme, sat nogen priis paa jordiskem ære, reputation og verdens estime, da havde hand vist den tiid maat skammet sig ved Christi Evangelium, og maatte vel have fundet paa noget andet at prædike, eller at nære sig med, som kunde være mere ære, i det mindste mindre skam ved, end det den tiid saa forhadede og foragtede Evangelium om Christo.

Hand saae jo vel, at alle de, som prædikede Evangelium, belve holdte for daarer og giekke, hand vidste jo vel, at verden er egensindig i sin viisdom; hvo som vil reformere dens væsen, sige om dens viisdom, at den er daarlighed, dens lyster er galskab, dens væsen er synd, dens ære er skam, dens ende er fordømmelse, den bliver kun beleet, ja og fordømmelse, den bliver kun beleet, ja og forfuldt og forhadet, og derfor maatte nok Paulus, om hand havde seet paa sig selv, holdt sig derfra, men hand protesterer saa ofte derimod, at hand ikke søger sit, eller det som er ham, men mange nyttigt, at de kand vorde salig. 1 Cor. 10, 33.

Og derfore skamer hand sig ikke ved Christi evangelium rc. Hvad maae de da ikke skamme sig, som nu skammer sig derved, da det dog ikke er agtet for saa stor skam nu, som da, nu, da i det mindste Christi evangelium holdes dog for sandt, og dog skammer sig derved, end og de, som prædiker det, og giør profession af at være evangelii tienere, de virkelig skamme sig derved, og intet mindre prædiker, end det samme:

de holder det deres viisdoms reputation for nær, at prædike det eenfoldige Guds ord i sin kraft, hvorfor det er vist, at ingen er mindre skikket til at prædike Guds ord i sin kraft, end de, som affecterer, at ansees for lærde; thi disse søger meere at prædike sig selv, end Jesum, meere at viise sin lærdom, end at opbygge andre, og røb er dermed et forfængeligt sind, meere end de kunde aabenbare Guds riges hemmelighed: fornuftens spildel-væve og hierne-verk, megen læsning spille tøy og blænde værk søger de deres ære udi, men Guds ords tygge mad og børne melk, er dem alt for gemeent og uanstændigt: er det ikke at skamme sig ved Christi evangelium?

Jeg siger blænde værk, og det er ikke andet sandelig, det er den mindste konst, og intet lettere end at prædike lærd; thi det koster ikke meere, end at klaube noget sammen af bøger, at registere, at criticere over hvert ord, og giøre difficulteter, hvor ingen er, uden at have noget øyemærke selv med, hvorfor man fremfører det, uden at viide selv, hvortil det skal tiene, uden at tænke paa nogen opbyggelse: men det er konsten, at prædike Guds ord eenfoldig, og dog i sin kraft, saligheds vey i sin sammenhæng, saa eenhver kand føle det i sit hierte, at saa har hand selv fundet: at kunde tale syndig om Guds riges hemmelighed, og det af hiertet, saa det kand gaae til hierterne: dertil udfordres følelse og egen erfarenhed.

Og fordi de seer, at de ikke duer dertil, da for at skiule deres skam, bruges det blænde-værk at prædike lærd. Mon den stakkels Paulus ikke og kunde fundet paa noget at sige? Mon hand var saa ulærd og intet havde fattet i Gamaliels skole? Hvad skulle hand som har været deponeret i den tredie himmel ikke kundet talt store og høye ting?

Men hand fandt meere kraft i den eenfoldighed i Christo, end i alt andet, hand regner al menniskelig viisdoms fornuftige tale for skam derimod; Jeg skammer mig ikke rc. Sandelig Guds ord bliver nu saa beblandet med menniskelig inventricer, at kraften gaar bort, deraf kommer det, at det, som kaldes Guds ords prædiken, men ofte er intet mindre, befindes at være uden kraft, og derfor bliver foragtelig, og Guds ord faaer skylden derfor, at mange gang undrer jeg over, at folk er ikke mere kiæd af en prædiken, end de ere, og tiit tænker jeg, at det er meere superstition, at de elsker en prædiken, efterdi man hører saa sielden i prædiken Guds ord, i sin reene eenfoldighed og kraft; andre skammer sig ved Christi evangelium paa en anden maade:

de meener jeg, som vel prædiker Guds ord tydelig og alvorlig, men skammer sig derved i deres omgiængelse, i deres prædiken siger vel mange sandheden, men der uden for ikke er sig selv meere liig, vil rette sig efter andres sind, taler med verden, og skiemter med verden, i prædiken giør sig ære af at være gandske aandelige, i omgiængelse søger ære og yndest af at være gandske kiødelig, er det ikke at skamme sig ved evanglium, at skamme sig ved det de selv prædiker, er ikke saadannes prædiken, som een comodie, at de agerer een anden person paa det stæd, da er idel hellighed, iver, og sandhed paa deres læber, men naar comoedien er til ende, legger de masqven af, og vil være som andre, de viiser med deres egen opførsel, at de holder det selv for giekkerie, hvad de har talt, og skamme sig derved, og at de vel holde dem for giekke, som retter sig efter det de siger: har de straffet nogen synd alvorlig, og de bliver tilspurt, hvordan det var meent, saa er de det ikke ansvarlig, saa forklarer de det anderledes, saa ere de føyelige, og vil ikke være deres meening bekiendt.

Nu ikke alleene de skammer sig ved Christi evangelium, som skal lære andre, og derved selv forarger andre: men og andre skammer sig ved Christi evangelium, som selv trøster sig ved evangelium: er det ikke at holde Christi evangelium foragtelig, naar man meener, at eenhver locius, som duer til noget andet, er god nok dertil: naar det holdes for een ringe ting at prædike evangelium i sin eenfoldighed: naar der fordres meere af lærere end det samme, at det giør den endelig, men kand hand ikke andet en det, saa duer hand ikke, saa er verden selv skyld udi, at de ikke faar Guds ord i sin kraft, men enten har saadanne stympere dertil, som ikke veed hvad Guds ord betyder, eller og faaer saadanne giekker dertil, som meener, at ville giøre det kosteligere, kraftigere med deres inventioner, end Guds ord er i sig selv, for at føye verden, men derved fordærver de Guds ord, og bedrager verden: skammer de sig ikke ved Christi evanglium, som skammer sig ved at leve efter Christi lærdom?

At vandre værdelig efter evangelium, som synes, at eet levnet indrettet efter Christi lærdom, med den ydmyghed, sagtmodighed, den verden forsagelse, den kiødets kortfæstelse, den egen villies brydelse, den lysters fornegtelse, den fienders tilgivelse, et saadant levnet synes de ville giøre dem gandske foragtet, det var deres ære for nær, da kunde de ikke blive nok anseet, da skulle al deres trods, stolthed, hofmod, høymod, egenraadighed paa een gang falde hen, dersom de saa skulle leve og forbinde sig til Christi fodspor: see! Skammer disse sig ikke ved Christi lærdom, som ville skamme sig ved at leve derefter?

Men Paulus ikke saa, hand vilde være Christum, og Christi lærdom bekiendt baade i sit embede, intet prædike uden den kaarsfæstede Jesum og hans villie, saa og i sin omgiængelse og levnet, intet giøre, som var den lærdom hand førte uanstændig, men i alting være sig liig.

Jeg skammer mid ikke rc. Dertil legger da og Paulus aarsagen, hvoraf den estime kommer, som hand setter paa Guds ord neml: den kraft hand finder derudi; thi det er een Guds kraft til salighed rc. Det er sært og merkeligt, at naar Paulus skriver de Greker til, da roser hand mest den riigdom, som er i Guds ord, og taler oom evanglium, som om den allerhøyeste viisdom, efterdi de Græker allermeest beflittede sig paa viisdom, og iblant det var viisdoms skole og lærdoms monopolium.

Men naar hand skriver de Romere til, da roser hand meest Guds ord af sin kraft, fordi det var igien de Romeris humeur, dem smagte ingen ting uden det, som var kraftig: vælde, magt, tapperhed var deres genie; saa trodser Paulus de viise Grekers viisdom, med det eenfoldige evanglii viisdom, og de vældige Romeris magt med det foragtede evangelii kraft.

Ingen kunde bedre vidne om Guds ords kraft, end Paulus, som har saa ofte selv følt kraften af Guds ord, saa kraftig, at da hand allermeest fnysede af vrede, og rasede af bitterhed mod evangelium, da slog Guds ord ham saa kraftig, ikke alleeneste det magtes ord af himmelen, den gang, at Paulus falt ned til jorden, som et dødt menniske og kunde ikke meere sige end dette: Herre! Hvad vilt du at jeg skal giøre?

Men og, da hand derfra blev henviist til Guds ord at lade sig undervise der af, fandt hand sig saa overbeviist, at det aldrig kom i hans sind at tvile, meget mindre at stride derimod, og siden da Paulus nu selv skulle forkynde Christi evangelium, fandt han kraften deraf, hvor hand kom, at de fæstede porte af jern og kaaber, hvor dievelen selv holdte vagt, ikke kunde staae Guds ord imod, at saa mange landskaber bleve rørte og overvundne, saa mange tusinde siele enten omvente ved evangelii kraft, eller og rørte og oprørte til at forfølge evanglium, at just den forfølgelse og bitterhed vidner ogsaa om evangelii kraft: havde evangelium ingen kraft havt, saa var det kun bleven beleed, som een daarlig prædiken, som en eenfoldig snak, men evangelii kraft skinte dem for sterk i øynene, at de, som ikke vilde lyde, de maatte hade og forfølge det, for at hindre

dets fremgang.

Alt dette overbeviiste Apostelen noksom, at der er en kraft, ja en Guds kraft; mere end meniskelig kraft i Guds ord, derfor skammede hand sig ikke derved, i sær den part af Guds ord, evangelium.

Loven er og Guds ord, og den har en kraft til at røre samvittigheden, at forskrekke synderen, at nedslaae hiertet, den er soom en ild og hammer, der synderbryder klippen, den er som en plog, der pløyer hiertet til at imodtage evangelii sæd, men den har ingen kraft mod evangelium, den prædiken om Christo, at omvende hiertet, at giøre salig, det er ikke lovens kraft, men evangelii: den kraft taler Paulus om; thi det er een Guds kraft til salighed rc.

Hand bruger saa mange ord, og hvert ord har sin eftertryk, det er en kraft, ikke nok, en Guds kraft, ikke nok, en Guds kraft til salighed, ikke nok, en Guds kraft salighed, for dig, for mig, for hver, som troer.

Det er een kraft og den kraft taler skriften saa tit om, de ord jeg taler, er liv og aand siger Christus Joh. 6, 63. Ordet, som er plantet i eder, er mægtig til at giøre eders siele salige Jac. 4, Guds ord er levende og kraftig, skapere end et tveegget sverd, det trænger ind, til det adskiller siæl og aand, been og marv Ebr. 4. og her heder det ikke allene, det har en kraft, det er kraftig, ney, det er kraft, det gandske Guds er lutter kraft, jeg meener Guds ord har vist sin kraft ikke allene i apostelens tider, at det i saadan haft trengde igiennem den gandske verden, fast ligesom lynet skinner fra østen til vesten: forundrer vi os over et seneps korn, der kastes i jorden, er saa lit, voxer saa hastig op, og bliver saa stort et træ, siger Christus:

sandelig, vi maa nok forundre os over Guds ords fremgang, at det er i sig selv foragtelig og daarlig, blev prædiket for de usle fiskere og eenfoldige ringe folk, og det ikke for børn, og taabelige folk, men før saa mange kloge, vise, store folk, som fra barndom har været præoccuoeret af superstition, dybt nedsenkt i mørkeste afguderie, dybt indviklet i sathans strikker, og mange af dem grundede og udrustede i al jordiske viisdom, som strider tvert imod Guds ord, saa at sathan havde af fordeelen paa sin side, og dog trængede Guds ord frem blot ved egen kraft, uden menniskelig arms styrke eller viisdoms hielp, at saa mange stæder og lande gave sig godvillig fangen under Guds ords lydighed;

Saa har Guds ord viist sin kraft, og det viser endnu, Guds skee lof, sin kraft, saa ofte en haard syndere blir rørt, en anfægtet siæl bliver trøsted, saa mangen klog hierne finder sig beskæmmet af Guds ord, ja det som meer er, om end mange sætter sig op mod Guds ord, og vil ikke give det rum hos sig, at Guds ord er som en sæd, der falder paa een klippe, sæden har haft en kraft i sig til at voxe, men paa det stæd kand den ikke yttre sig til at voxe, men paa det stæd kand den ikke yttre sin kraft;

o! Det er ikke end da uden al kraft, ofte kand det Guds ord virke mange aar derefter: det kommer mig for, ligesom en fugl tager et korn, et frøe i sin næb, og lader det falde paa en klippe, eller en vind blæser det derhen, nu der er ikke stæd at det kand voxe, der ligger det, men hvor tiit skeer det, at et saadant korn eller frøe finder en sprekke i klippen, i steenen, i murer, der ligger det længe, der samles støv til, der kommer regn til, omsider begynder det frøe, midt paa klippen, paa en gammel muur, at spire, fæste rødder, skyde op, saa forunderlig virker og Guds ord ofte længe derefter i et steen-hierte; vi synes tiit vor prædiken er forgieves, vi tærer vor magt u-nyttig, men vi kand aldrig vide hvad Guds ord kan virke og længe herefter, det Guds ord, som nu synes som det slaaes hen i veyr og vind, det kand bære frugt i sin tid, om vi end ikke faar den glæde, at see frugten af vort arbeyde;

Guds ord er endnu en kraft, at dermed er ikke som med gammelt korn, der duer ikke til at faae, ney det er og bliver, hvor gammelt det er, en kraft og en Guds kraft, fordi Gud stedse virker ved sit ord, Gud har lagt sin kraft engang for alle saaledes i ordet, at hvor Guds ord prædikes i sin eenfoldighed, reent og ret, der følger altid Guds kraft med ordet, derfor, naar vi beder enten i vort litanie, eller andre bønner, at Gud vil give aand og kraft til sit ord, da maae den bøn forstaaes ret, ikke tænke, at Guds ord skal have aparte kraft af Gud, hver gang ved vor bøn, ligesom Guds ord var et, og Guds kraft til ordet var et andet, som var separeret derfra, ney, meningen af bønnen er denne, at Gud ville saa velsigne vor hørelse, at vi maae finde den kraft der er i Guds ord, den bøn skeer ikke for ordets skyld, at det skulde behøve vor bøn til at blive kraftig, men bønnen skeer for vor skyld, at vi ikke ved vor skiødesløshed skal miste og spilde kraften af Guds ord, at hand derfor vil opvekke, berede, rense vore hierter, at det i sig selv kraftige Guds ord kand finde stæd og bære frugt hos os, ligesom sæden har i sig selv den natur og kraft at voxe, og dog beder vi, at Gud ville velsigne den sæd vi kaster i jorden, det er, hand ville afvende alt det, som kand hindre sædens frugtbarhed, brødet har den kraft at føde, medicinen den natur at læge, men vi

bede Gud at legge velsignelse i brødet, i lægedommen, at det maa komme os til gode og til nytte, saa bede vi og, ikke for Guds ord;

thi det er i sig selv Guds kraft, men for os, at Gud ville berede vore hierter, til at høre ordet frugtbarlig, at det ord, som skulde blive os en livs lugt til livet, ikke skal vorde en døds lugt til døden: derfor siger apostelen, at det er en Guds kraft til salighed, eller til at giøre salig: og andet maae Guds ord ikke bruges til, ikke til superstition, som de der binder noget af Guds ord om deres hald, bære Guds i deres lomer, i sær det 1. Cap. Af Joh. Evang. At det skal bevare dem fra ulykke, giøre dem haard, giøre dem lykkelig i deres forretninger, Guds ord curerer feber, legger Guds ord i vuggen hos børn, for at anvende ont, legger Guds ord i liigkisten, for at afholde spøgelser;

hvor staaer det, at Guds ord skal have den kraft, ligesaa stor synd er det, at digte Guds ord en kraft til, som Gud ikke har sagt, som at disputere Guds ord den kraft, Gud har destineret det til, overtroe er ligesaa slem som vantroe: ney, det er en Guds kraft til salighed, ikke for den, som har det, eller bær det paa sig, men hos enhver, som troer, virker det salighed, og hos enhver, som ikke sætter sig imod Gud ord, ikke imodstaaer Guds Aand, virker det troen; ja endogsaa hos dem, som ikke vil antage ordet, er det dog ikke uden kraft, ey allene som sagt er, det kan endnu virke i sin tiid, men og strax, det overbeviser dog, og skrekker dem, det giør dem urolig, og vil endnu ikke give tabt: saa har Guds ord enda en kraft, sørgelig virkning imod Guds intention, det virker end og forhærdelsen og fordømmelsen, at det ord, som jeg har talt skal fordømme dem Joh. 12.

Der kand toe sidde paa een benk, og høre det samme Guds ord, een bliver rørt, een anden hærdet, een forbedret, den anden forbittret derved, den samme prædiken, hvorved Sergius blev omvendt, derved blev Elymas forstokked: ved een og den samme tale Jesus holdte, bleve noge afspendig fra Christo, fra den tiid, staar der, ginge mange af hans disciple tilbage, og vandrede ikke meere med ham, og see, ved den samme tale bleve andre saa styrkede, at da Jesus spurte dem, ville I og gaae bort? Svarede de: hvor skulle vi gaae hen, du har det evige livs ord Joh. 6. alt saa, det disse erkiendte for et livs ord, og bant dem fastere til Jesum, det ansaae de andre for et døds ord, og ginge fra ham: Guds ord er aldrig uden kraft.

Jeg skammer mig ikke rc. Nu den kraft i Guds ord kand vi og erindre os af vor dags evangelio, og sandelig det er vel den nyttigste betragtning vi kand giøre os

derover.

Jeg viste og snart ikke heller hvad jeg til opbyggelse over denne text skulle tale paa dette stæd; den handler om fiskerie, og det gaar os ikke meget an, den nærmeste betragtning skulle være om timelig næring, hvordan den med god samvittighed skal søges, og hvorvidt for det daglige brød af christne skal bæres omsorg; men og den betragtning ville ikke ret meget passe sig paa denne menighed, hvor nærings omsorge vel ere de, som midst trykker; thi de fleeste ere som himelens fugler, de saae ikke, de høste og ikke, de fiske ikke, de stræbe ikke for føden, eller som lilierne paa marken, de spinde ikke, de arbeyde og ikke; og Gud føder dem alligevel;

En og anden dyds betragtning kunde vi vel og plukke os af texten hist og her, men naar vi skal giøre os af den gandske text efter sædvane en opbyggelig Idee efter vor beskaffenhed, saa bliver det vel det fornemste og ret hoved materien, at forestille os Guds ords kraft, hvilket vi kand see her i texten, ikke alleneste af de sidste ord, naar Christus siger til Peder, herefter skal du fange mennisker, at saa lykkelig hand hidindtil har været i at fange fiske, saa lykkelig skulde hand herefter være, som en apostel, i at fiske mennisker, og drage siæle til Guds rige: da nu da Guds ord, det evangelium om Christo, er det garn, hvorved mennisker fanges og drages ud af syndsens dynd: saa viises os jo der med Guds ord, som een kraft til salighed, men endog den gandske text viiser os Guds ords kraft, den forandring vi her seer i alleting, forandring i Peders lykke, for havde hand arbeydet forgieves, nu fik hand en stor hob fiske, den forandring i Peders sind, før ikkun bekymret sig om sit fiskerie, og hengte fast derved, nu paa eengang forlod hand alting, og fuldte Jesum efter, den forandring i Peders stand, at hand af en Jøde blev en christen, af en fiskere blev en Christi discipel, den forandring i hans hierte, at hand kom og kastede sig ned for Jesu fødder, og bekiendte sin synd og uværdighed: hvad virkede dene store forandring i alle ting, uden den kraft af Guds ord, den prædiken Jesus nu havde holdet, og Petrus nu med andagt havde hørt?

Og det er det, som haver givet os andledning til denne betragtning at forestille:

Den Kraft der er i Guds ord.

Og derudi tvende ting.

Hos hvem Guds ord ytrer sin kraft.
Hvorudi Guds ord beviser sin kraft.

Textens Udlæggelse.

Over det Spørsmaal, hvad som var den stærkeste og mægtigste ting paa jorden, hvorom fortælles i 3. Esdræ Bog 4. Cap. (en bog, som ikke ligger meget magt paa, og ey meget kand lides paa, saasom den ikke alleneste er iblant de Apocryphiske bøger, men og iblandt dem er den sletteste og mindst troværdige, og derfore af de fleste Bibler gandske udelukt, og det billig) vare adskillige meninger og ulige svar: een holdte for, at kongen var den stærkeste ting paa jorden, efterdi hand kunde byde over alle, give og tage livet, endskiønt at give livet, er mere end i en konges magt staar, og den, som dette svar gav, meente vel hand havde svaret, om ikke det sandeste, saa dog det snedigste, saasom det var talt til en konge, Darius: den anden svarede, at vinen var den stærste ting paa jorden, efterdi den kand og overvinde den mægtigste, kand giøre den klogeste daarlig, og den stærkeste afmægtig.

En anden holdt sandheden for den stærkeste ting; thi den trænger dog igennem hvor meget den end trykkes; og denne sidstem som menes at have været Sorobabel, beholdt prisen, og hans mening blev kiendt baade for den rigtigste, saa og mindst partiske.

Lad det nu da saa være, at sandhed er den stærkeste ting paa jorden, saa maae vi atter spørge med Pilato: hvad er sandhed?

Og jeg mener, at Guds ord er den stærkeste og upaatvileligste sandhed, ja den eneste sande sandhed, og intet er sandhed, uden det, som kommer overeens med Guds ord.

Veland! Er da sandhed den stærkeste ting paa jorden, og Guds ord igien den stærkste sandhed, saa maa vist nok Guds ord uden al betænkning holdes for den kraftigste ting.

Det er en Guds kraft til salighed. Rom. 1, 16. Vel synes erfarenhed andet at vise, at endskiønt en saa stor hob mennisker idelig høre Guds ord, er det dog saa rart, at nogen bliver rørt deraf, da saa meget Guds ord ideligen udøses, skeer det dog

saa sielden, at nogen bliver omvendt; den haarde steen kand udhules af de draaber, som idelig falder paa den; men, endskiønt Gud lader sit ord daglig drybe og flyde paa dem, som støbregn, bliver dog hierterne lige haarde og uforandrede, saa man fast skulle sige, enten der aldrig har været kraft i Guds ord, eller det nu af ælde har mist sin kraft, og at Gud ikke længer virker ved ordet, da dog sandelig der ikke er fattelse paa kraft i Guds ord, men fattelse paa ret andagt og øyemerke hos dem, som høre ordet.

Da JEsus selv gik omkring, og lærde i verden, fuldte der altid en stor hob folk efter ham, men ikke alle til den ende: nogle at søge sag mod ham, at de kunde gribe ham i hans tale; nogle for at see sin lyst paa hans mirakler og gierninger; nogle for at søge føde hos ham, fordi hand spisede dem i ørken: **I lede efter mig; thi I aade af brødene, og bleve mætte.** Joh. 6, 26.

Nogle for at høre nyt af ham; den mindste deel søgte ham for at mætte deres siæl, og for at søge kraft i hans ord. Saadanne da, de hørde vel ordet, men hørelsens ord, (det ord som blot høres,) hialp dem ikke, siger Paulus: fordi de ikke troede.

Og gik det saa til i Jesu tider, da hand selv, det selvstændige Ord, Mesteren ned den lærde tunge, prædikede, hvem vil undre, at det skeer endnu, at ikke alle, som høre ordet, gaaer derhen med det forsæt, at lade ordet virke hos sig, men enten af en sædvane, fordi det er kommen i brug, og skal nu saa være, eller af en falsk indbilding, at den blotte ordets hørels og udvortes Guds tieneste skal tækkes Gud, eller befordre deres salighed; og det er aarsagen hvorfor Guds ords kraft føles af saa faa hierter, og ordets frugter sees hos saa faa mennisker; og derfore, naar vi i dag har foretaget os, at betragte Guds ords kraft, saa viit denne Text nemlig kand give anledning der til, da maae vi nødvendig sette dette forud, og lade det være vor første omsorg, at afgiøre den sag:

Hos hvem Guds ord har sin kraft, eller, hvordan de skal være skikkede, som vil finde kraft i Guds ord. (2) Hvori da den kraft kiendes og ytrer sig. Angaaende det første, da seer vi her i Texten, at det skal være saadanne folk, som ikke allene høre Guds ord, men og setter priis paa ordets hørelse, mere end paa jordiske ting; vi skal forud vide og troe, at Guds ord er et kraftigt ord, og derfore høre det.

Al disput mellem Gud og os kommer derpaa ud, vi vil see først, og føke der paa, siden troe; men vi skal troe først, at det er sandt, som Gud siger om sit ords kraft, saa skal hand give os at føle det.

De der ikke vil høre Guds ord, uden naar tiden bliver den forlang, og de har intet andet at forrette, slet intet at forsømme derved, saadanne kan ey vente at finde ordets kraft; thi de høre det kun for tids fordriv og lange hvile, de gaae dertil med et foragteligt hierte, og sette alt forringe priis der paa, sette det bag efter alle jordiske ting, saa at, var der noget andet at giøre for dem, om det var nok saa ringe, noget at fortiene, nogen lyst at divertere sig med, det syntes dem nødvendigere end ordets hørelse, og de røber sig jo selv dermed, at det er dem plat intet om Guds ord at giøre: saadannne som Matha, naar JEsus kommer i hendes huus, da nøslet hun omkring, og fandt saa meget at giøre, at hun kunde ikke overtage det, knurrer paa Maria, hvi hun ikke vilde tage haanden i med?

Saa vigtig, saa nødvendig syntes hende den gierning, i den sted Maria setter alting den tiid til side, for at sette sig ned ved JEsu fødder, og søge hvile for hendes siel.

Her i vor Text finder vi folk, som hører Guds ord, men som og setter priis paa Guds ord: man stille sig for omstændighederne: Petrus og hans stalbrødre vare fiskere, det var deres næring, deri bestod deres velfærd, de havde, siger Texten, fisket den gandske nat, og altsaa nu vel vare trætte, kunde derfor vel og synes at behøve den tiid til deres hvide, for at forfriske sig til den forestaaende nattes arbeide, tilmed, om de end allerede havde taget sig en blund, før JEsus kom, saa vare de nu allerede begrebne i et nyt arbeyde med at toe deres garn, siger Texten, og giøre sig ferdige til et nyt fiskerie, saa de havde det travelt nok, og kunde faaet undskyldning nok, ja saadan undskyldning, som vore tiders Christne ville synes, at være meer end tilstrekkelig nok, til at forsøme Guds ord for; thi det gik deres næring, livs ophold og daglige brød an, og det var tilmed ingen sabbath, og altsaa ingen pligt at høre Guds ord, maatte de sige; imidlertid da JEsus kom til dem at prædike Guds ord, hand vil nu bruge deres skib til en prædikestoel, strax ere de ferdige, forlader deres garn, overlader ham deres baad, legger ud fra landet efter hans befaling, setter sig ned ved hans fødder, at høre Guds ord, naar det var giort, ville de først fange deres handtering an igien.

Hvem seer ikke, at de setter priis paa Guds ord? Det er den rette maade, naar vi vil have kraft af Guds ord, at adspørge først Guds rige og hans retferdighed.

Math. 6, 23.

Siden de timelige ting, at lade de aandelige og himmelske ting altid have et præ i vore hierter frem for de jordiske. Sandelig ingen setter sig tilbage i sin timelig næring ved det hand sørger for sin siæl. Man siger: almisse forarmer ikke, kirkegang forsømmer ikke; ja man siger det nok, men man troer det saa lit, og tør saa lit forlade sig der paa, og vove paa det samme.

Men Petrus maa vidne det, hand har giort sig umage nok for at fiske forrige nat, og fik intet; nu sidder hand, og giør intet, lader sine garn være utoet, og hører JEsu prædiken; andre fiskere maatte leet ham ud, og sagt: du agter vist ikke at fiske i nat? Er det lave dine garn til? Er det at arbeide for din føde? Der sidder du dovne! Ja dermed skalt du nok fange fisk, at du sidder der, og hører ham tale?

Men jeg merker dog ikke, at Petrus havde tabt noget derved, meget mere finder jeg, hand vandt derved, mere derved end med alt sit arbeide.

Sandelig høstmanden taber intet af sit arbeide derved, at hand giver sig tiid til, at hvæsse sin lee. Tømmermanden forsømmer intet derved, at hand sliber sin øxe, den liden forhaling indhenter hand siden det, at hans arbeyde haaer langt bedre afsted.

Den tiid vi giver Gud i vor andagt, bønner, ordets læsning og hørelse, den forspilder sandelig ikke vor næring; kunde vi kun troe det, det hentede vi gierne ind igien med dobbelt rente. Cusi og Ahimaas løbe paa een tiid fra Joab til David, med Ahimaas kom først; thi hand løb en gienvey; saa gaaer den en gienvey til sin gierning, og skal lykkeligen fuldende den, som tager først Gud med sig, og siden giver sig til sit arbeide.

Arbeyde er visselig nødvendig, og den der vil lægge hænderne i skiødet, og anvende al sin tiid allene paa andagt, jeg troer hand fandt sig bedragen i sin regning, ja hand syndede til; thi hand forsømmede det, som Gud har befalet.

Det eene skal giøres, det andet ikke forsømmes. Hvo der tænker, at faae sit brød ved arbeide uden andagt, hand foragter Gud, ligesom hand havde intet dermed at giøre: Hvo der tænker, at faae sit brød ved andagt uden arbeide, hand frister Gud; begge deele skal da giøres, men hver i sin ordning, siælen først, legemet siden, Ordet først, brødet siden.

Peder og de andre arbeidede uden andagt, og fik intet, nu havde de hørt Guds ord, og fik dog ikke velsignelsen uden arbeyde, hvilket JEsus letteligen kunde have giort: ney, de skulle arbeyde, fare ud paa dybet, kaste garn ud, og drage en dræt.

Saadanne da, som setter priis paa Guds ord, som erkiender det for en nødvendig ting, at høre Guds ord, som ikke lader ordets hørelse eller læsning være et blot neben-verk, som de altid kand finde, der har ingen haft, et verk, de kand komme tids nok til en anden gang; men anseer ordets hørelse og læsning, som et nødvendigt verk, som en christendoms pligt, som noget vi ere kaldede til, som noget vores siæl lige saa lit kand undvære, som legemet sin føde: saadanne skal finde af Guds ord.

(2) Dernæst for det andet, om Ordet skal yttre sin kraft, maa det og høres med begierlighed og lyst. Det finder vi hos folket her i Texten; der staaer: folket trængde sig til JEsum, for at høre Guds ord; de komme i saadan mængde, at ikke alle kunde faae rum, at de ikke kunde komme ham nær nok for at høre ham, og med saa stor begierlighed, at de laae ind paa JEsum, som ordet egentlig betyder; saa hand for den mængde og trængde skyld maatte stige ind i et skib, og prædike af skibet for dem.

Det er det Propheten har spaaet, at de skulle komme til ham flyvende, som duer til deres dueslag, og løbende, som lette veyløbere, for at høre ham.

Og hvoraf kom denne begierlighed? Jeg skulde ikke troe, at den kom af nysgierighed, som gemeenlig pleyer at skee, naar en først kommer, som man ey før har hørt, da er alle begierlige at høre ham, og admirere ham; men naar de bliver vant ved ham, agter de ham ey mere, saa smager ikke Guds ord længere, og derved røber de deres hiertes tilstand, at det er dem ikke om Guds ord at giøre, men om noget nyt: ney, disse ikke saa; Texten siger saa betydelig, og ikke uden stor eftertryk, at de komme for at høre Guds ord, ikke for at høre JEsum; thi det kunde synes at have været en nysgierighed, saasom dette var endnu hans første prædike-aar, ikke for at høre hans ord, som hans ord; ney, de komme for at høre Guds ord, som Guds ord, af hans mund, at deres øyemerke ikke var paa JEsum selv, den de vel endnu ikke ret kiendte, men paa det Guds ord, som hand prædikede.

Mange ere saa kræsne, at de ikke veed selv, hvad de gider hørt: Guds ord skal endelig hver dag forandres for dem, nye Methoder, nye Inventioner og Klygtigheder, om de skal høre det uden kiedsommelighed.

Andre smager ikke Guds ord, uden de faaer det af den, soom de gider lidt, ligesom Ammon ikke kunde æde, uden Thamar skulle baade tillave, og bære ham maden frem, 2 Sam. 13, 10. Saa at det samme Guds ord af en andens mund, ikke har den smag hos dem.

Sadanne høre ikke Guds ord, som Guds ord, men enten for den Invention, der er ved, eller for at bevise den en gunst, som prædiker det, da dog Guds ord, enten det kommer af Paulo, eller af Kepha, bør være os kiært, naar det kun er det eenfoldige og rene Guds ord, saa bør vi være begierlige der efter, som børn efter melk, ellers har vi ingen kraft deraf.

Sandelig, i JEsu og Apostlernes prædikener var den tiid den allerstørste eenfoldighed, at visselig for de lekre fløyels ørne og forfengelige hierter vilde det kun slet smage, om JEsus selv og hans apostle nu kom og prædikede; men der var kraft i hans ord for dem, som hørte det med begierlighed.

Det arme folk havde ikke længe hørt det rene Guds ord, men det, som da blev kaldet Guds ord, var beblandet med Pharisæernes suurdey, menniskelig lærdom, opdigtet paafund, unyttige Subtilitæter, som ingen trøst kunde give for benyttede siæle; derimod syntes de i JEsu prædiken at finde gandske noget andet, vel en stor eenfoldighed, men derhos en kraftig sødhed; Hand talede ikke som de Skriftkloge, ja der talede aldrig noget menniske som hand. Joh. 7, 46.

Deraf kom den trængsel, at de med saadan begierlighed faldt ind paa ham, for at høre ham. Sandelig i dyr tiid lærer man at skiønne paa Guds gaver, og mangel paa Guds ord giør længsel paa Guds ord giør os kied der af.

Hvorfor er Guds ord saa foragtet? Og er saa liden trængsel for at høre Guds ord? Uden fordi man synes, at man har formeget der af; man synes det er mere til byrde, end til glæde, mere til tvang, end til forlystelse, at derfor en lyst, og jeg veed ikke hvad for en lumpen lyst, mere kand fornøye os, end Guds ord.

Det er som Salomon siger: En hunrig siel smager alt beeskt sødt, men en mæt siel undertræder end og honning-kage. Ords. 27, 7. Nu gid vi endda havde saadan

overflødighed af det rene Guds ord! (jeg troer, at det er rarere end man tænker;)

Men hvor vi vil vente at finde kraft af Guds ord, saa længe vi høre det selv ikkun med eckel og vemmelse, saa længe vi gaae derhen med et foragteligt hierte, med en mæt siel? Sandelig, naar man væmmes ved mad, det er et slet tegn.

Deres siæle væmmedes ved spise, og de komme nær til dødsens porte. Ps. 107, 18. Men derimod, havde vi mere lyst til Guds ord, hørte vi det med den begierlighed, som folket i texten, at vi tørstede efter det livsens vand, hvor sødt skulle det være os at ledskes?

Hvad kraft skulle vi ikke finde i ordet? Smagede det os sødt, som bogen smagede Johannes sød i munden, sandelig det skulle og, som bogen, giøre vred i livet, Aab. 10, 10. Ikke blive uden operation og kraft i vor siæl.

Men forglemmelig om vi skal finde kraft i Guds ord, udfordres af os, at høre det med lydighed, at gaa derhen med den overbeviisning forud, at Guds ord er ikke blot for at høre, men for at giøre, med det fortsæt at rette os efter ordet; Er det sidste ikke derhos, bliver sandelig ordet uden kraft.

Herodes hørte Guds ord, ja mere, hand hørte det med begierlighed, hand hørte Johannem gierne; men hvad hialp det, hand hørte det ikke med lydighed; naar der kom noget i Johannis prædiken, som ikke stod ham an, ikke var efter hans sind, greb hans passioner an, det som hand just skulle høre, saa blev hand vred, ustyrlig, og vilde hevne sig: sandelig, al Guds ords hørelse, uden det forsæt og intention, at rette sig derefter, er ikke allene unyttig, men end og syndig, og en blot superstition; og kand den have kraft deraf?

Vi finder hos alle disse folk i texten en begierlighed, men vi finder i sær hos Petrum, foruden den villighed og begierlighed, ogsaa en lydighed, at giøre alt hvad Jesus sagde, derfore finder vi ogsaa hos Petrum den allerstørste kraft af Guds ord; Befalede Jesus at legge lit ud fra landet, strax giorde Peder det, da hand kunde haft udflugter nok, og kunde sagt: hand var træt, havde arbeydet natten igiennem, skulle nu hvile, havde brugt sit garn, og skulle nu toe det, hans baad var til at fiske med, ikke at prædike udi, der var flere baade end hans, hand kunde sagt, at hand kiendte ikke Jesum; ney, hvad Jesus sagde, det giorde hand; Efter at Guds ord var hørt, satte Jesus prøve paa hans lydighed, faer ud paa dybet, og drag en dræt; hand giorde det, raisonerte ikke derover, endskiønt det

syntes mod ald raison og fornuft, hand kunde sagt, ja Mester; at prædike hører jeg nok du forstaar, men ikke at fiske, det maa jeg forstaa, om natten er tiid at fiske, ikke om dagen, fik vi intet i nat, hvor vil vi vente i dag?

Ved landbreden og paa grundene skal man sette garnet, og du siger faer ud paa dybet, det er imod alle fiskeris principia og erfarenhed, og hvor vil vi fiske nu, da den bulder af af folk er her rundt omkring?

Men hand raisonerte plat intet, hand giorde som JEsus siger, paa dit ord vil jeg udkaste garnet, jeg vil mere troe hvad du siger, end hvad min fornuft og erfarenhed har lært mig, det er den maade at høre Guds ord paa, som aldrig skal blive uden frugt og kraft, at man hører det med saadant lydigt og til lydighed stemmet hierte, at hvad vi blive overbeviist om, at være Guds villie, det vil vi strax giøre, strax i JEsu navn begynde at sette det i verk, enten det er kiød og blod behagelig eller ey, enten fornuften samtykker det, eller ey.

Naar vi høre Guds villie af ordet, da vil visselig i mange ting fornuften sige, det er umueligt, hvem kand det giøre? Det er forgieves arbeyde, hvem kand saa leve?

Det er ikke Guds alvor, ikke saa at forstaae; og fordi vi da troer fornuften og lader det være uforsøgt, derfor spilder vi den kraft, vi skulle visselig finde, om vi vilde vove det paa hans ord, udkaste garnet i hans navn.

Jeg hører det er Guds villie, ordet er klart, jeg begriber det vel ikke, men jeg vil begynde paa hans ord, og lade ham sørge for, om det er mueligt eller ey, hand har befalet det, kunde hand giøre det, at Peder mod fornuften, mod ald erfarenhed fik saadan fiske-dræt, ud paa dybet, den klare dag, ved saadan bulder, blot fordi hand giorde det paa JEsu ord; saa vil jeg aldrig tvile paa, at det jo skal vorde mueligt, og lykkes hvad hand befaler, paa hans ord vil jeg vove det, hand skal giøre det, paa dit ord vil jeg udkaste garnet, jeg formaaer alle ting formedelst ham, som giør mig stærk, det er Christus Philp. 4, 13.

Hid hen kand jeg og henføre det, som dog mere er en meditation vi giør os over texten, end et argument af texten, at som JEsus lod legge skibet lidt ud fra land, før hand prædikede Guds ord, saa kand det minde os, at, vil vi høre Guds ord med frugt, og finde kraft deraf, da skal endnu skibet legges lidt ud fra landet, vi skal abstrahere vore tanker fra jordiske og forfængelige ting, rive os løs fra andre

omsorger og bekymringer, lade der være et lidet rum mellem vore jordiske tanker og tale, og mellem Guds ord at høre, et rum til at berede vor sind med suk og andagt, et rum til at betænke hvad det er vi gaar hen at giøre, at vi dog ikke saa aldeles med utoede hierter, og urene garn gaar dertil; Er hiertet som skibet, sandelig trekkerne ere som garnet, skibet legges fra land, og garnet være toen, hiertet rives løs fra verdens omsorger, trekkerne helliges i Gud, og henvendes paa det, som er aandeligt, saa skal vi smage den sødhed, der er i Guds ord, og naar Guds ord saaledes høres; at vi endeel forud setter priis paa Guds ord, og veed, at det er mere angelegen end alt det jordiske, veed og erkiender forud, at det er bedre end guld og sølv, ja at det er en Guds kraft, vi derfore gaar dertil med lyst og begierlighed, vi og hører det, med det forsæt, at hvad vi nu blir overbeviist om, at være Guds villie, det vil vi og paa hans ord forsøge, vi til den ende legger ud fra land, afdrager vore sind fra jordiske syseler, at vi ret med andagt vil høre ordet og tage os det til hierte, da skal det sandelig ikke feyle, at vi jo skal fornemme en kraft af Guds ord, til vor samvittigheds rørelse, om vi nu først begynder, eller en kraft i Guds ord til vor samvittigheds trøst og lise, om vi ere videre kommen paa den rette vey.

Og det er det andet og fornemste vi har at betragte. De ting, hvorudi Guds ord viser sin kraft: det beviser sin kraft i stor velsignelse, som følger med den der elsker hans ord.

Nu er det vel egentlig aandelige velsignelser Gud meddeler ved ordet, de himmelske gode ting, hvormed hand velsigner os i Christo JEsu, dem faaer vi ved Guds ord, det er det vehiculum, hvorved de tilbringes os, at vi bliver rige i Gud, rige paa troen, rige paa Guds kundskab, rige paa trøst, at os ikke fattes paa nogen naades gave, hvoraf har vi al den velsignelse, uden af Guds ord? Det Skatkammer, hvoraf ald siælens riigdom udflyder: det Rust-kammer, hvoraf siælens vaaben hendtes.

Men efterdi den velsignelse er usynlig, saa har det behaget Gud undertiiden at vise Guds ords kraft i timelig velsignelse; JEsus havde nu prædiket, og strax, da de havde hørt hans ord med andagt, finge de en saa overflødig velsignelse i fiskerie, det pleyede JEsus oftere at giøre, at naar hans ord var hørt, da helbredede hand syge, da spisede hand mange tusinde med et lidet forraad rc.

Hvorfor? Da hand dog ikke var kommen for at give timelige velsignelser, at læge, spise, fiske, og hvorfor giorde hand det saa lige da, naar først hans ord var

hørt? Uden for eendeel at vise paa disse timelige og synlige ting hvad velsignelser hand ord tilbringer i de u-synlige og aandelige, endeel og for at vise, at al slags velsignelse følger med dem, som elsker hans ord, og at den gudsfrygt har forjættelse baade paa nærværende og tilkommende gode ting; ville nogen sige!

Ja saadanne miracler giør JEsus ikke nu, den kraft af Guds ord at tilbringe os timelig fordeel, kand vi nu ikke rose ordet af; Nu saa tilstaaer jeg gierne, at saa forunderlige og kiendelige tegn venter jeg ikke nu, men at jeg derfor skulle negte, at jo Guds ords kierlighed endnu kand have influx i de timelige velsignelser, det tør jeg ikke.

Mon dette som skeede med Peder, ikke skeer oftere? Hand havde arbeydet forgieves, og intet faaet, der fattedes ham intet paa fliid, paa rette tid, paa erfarenhed, paa forsigtighed, som en gammel fiskere, opvant til haandverket fra barndom af, var forsøgt paa alle grunde, og dog forgieves, og nu lykkes det ham fast uden møye; Ach! Gid vi ville merke paa Guds veye, vi skulle maaske finde det hos os selv, hvad vi forundrer os over hos Peder, hvor mange bruger ald fliid, ald konst i det timelige, det vil ikke fort, de har arbeydet forgieves, de slider og slæber, lægger sig efter riigdom og lykke, baade list og fliid rækker hinanden haanden, de venter efter lykken, som den der laae ved Bethesda dam, og altid kommer en anden og snapper lykken bort, al deres gierning er forgieves, deres gang er som hestens gang i møllen, hand gaaer fra morgenen til aftenen, og gaar sig træt, men om aftenen er ikke videre kommen end hand var; Nu hvad fattes? Gud vil ikke velsigne deres verk, siger du: got!

Men hvorfor velsigner hand ikke? Ja det veed vi ikke, der staar vi! Men i al denne stræben tænker de imidlertid paa sine siæle? Giver de sig tiid til Guds ord? Hører de det med lyst, eller maa skee med tiden ærbødighed, uden lydighed, for et skin og for en skik skyld? Fordi de har formeget af verdens sorger og omsorger i tankerne, naar Guds ord spiller i ørene; Ja hvad vil vi undre, at Gud ikke velsigner vort arbeyde, er Guds ord vor skat, vor omsorg, vor lyst er det paa Guds ord vi udkaste vort garn?

Seer til, hvorledes det gaar eder, siger HErren. I faae meget, og høster lidet, om I end samler en penge, legge I den i en braaden pung. Hag. 1, 6. At saadanne, om de end faae en fiske dræt, en timelig lykke, saa revner deres garn, der kand være riigdom, men er ikke velsignelse hos, at de har ikke selv got deraf, der er en egen tærende orm derudi; I venter paa meget, og det bliver dog lit, om I end fører det

hiem, saa vil jeg giøre det til støv, hvorfor?

Fordi I lade mit huus staae øde, Hag. 1, 9. Saa kand sandelig Guds ords foragt endnu volde timelig forbandelse, og Guds ords kraft endnu strekke sig til timelige velsignelser, endskiønt det merkes ikke.

Men det er dog ikke egentlig det, hvorudi Guds ord skal vise sin kraft, og hvortil det egentlig skal høres: naar vi taler om Guds ords kraft, saa forstaar vi den kraft Paulus har talt om i vor Indgang, en Guds kraft til salighed, den kraft i siælen, i de aandelige ting, og den seer vi her i texten, hvad kraft Guds ord havde i Peders hierte til Gud, jo mere vi hører Guds ord med andagt, jo bedre blir vi kiendt med Gud, jo dristigere omgaaes vi med Gud: at mange ingen tillid har til Gud, ikke troer ham til noget got, ikke tør vove noget paa Guds trøst, hvoraf kommer det?

De ere fremmede for Gud, har kun liden omgiængelse haft med ham, har aldrig i hans ord ret betragtet hans sandhed og kierlige væsen, har hørt hans ord saa løselig, og ikke kiget ind i Guds hierte.

Vi finder her en tillid i Peders hierte, sandelig en stor tillid; **Paa dit ord vil jeg udkaste garnet;** uagted hans lange erfarenhed, hans gamle øvelse i det brug kunde sige ham, at der var nu intet af haabe, ville hand dog fare ud paa dybet, spendere sin umage, trætte sine kræfter, vosve sit garn, blot paa JEsu ord; havde en anden sagt det til Peder, hand skulle fare ud paa dybet, da ville hand vist svaret, hvor gammel fiskere est du?

At du vil lære mig mit haandverk, som jeg saa længe er dreven udi, men saa snart Jesus ikkun sagde et ord, foer Peder ud, paa dit ord rc. En stor tillid! Nu kiere, hvor af har Petrus faaet den tillid?

Formodentlig havde hand for aldrig seet Jesum, og kiendte slet ikke til ham; thi Peder var endnu en fiskere, var ikke endnu bleven en discipel, eller kommen i JEsu skole, men blot denne eene prædiken JEsus nu havde holt paa skibet, og Petrus med andagt havde hørt, og med begierlighed, havde saa virket hos ham, at hand havde fatted en tilliid til JEsum, en god troe til ham; Sandelig det er een frugt Guds ord giør i hiertet, naar vi hører det med andagt, een frugt, som ikke feyler, vi faae Gud kier, vi begynder at fatte een fortrolighed til ham; den aversion, som vi af naturen har for Gud, den falder, vi faar een bedre troe til

ham; Ja: dette er saa kiendeligt, at man end ogsaa seer, at de, som med andagt hører Guds ord, de ikke alleneste fatter een tillid til Gud, men virkelig og fatter een tilliid til den, som taler Guds ord i sin eenfoldighed og kraft, at man har een god troe til den, man vil være kiendt med den, man tænker, den kand hielpe vor siæl til rette, vi vil omgaaes med den, vi ville gierne yttre og udlade os for den, om vi torde; Endskiønt vi nu i den tillid tiit blir bedragen, og finder os bedragen, at end og de, som synes at lære Guds ord retsindig, ikke altid er saa, at man kand have tilliid til dem, saa er dog i dit mindste den tillid, som vi af ordets hørelse fatter til Gud selv, desmere grundet, og aldrig nogen i den skal finde sig bedragen.

Guds ord har en kraft, for det andet til at ydmyge hiertet, og det saadan kraft, som ingensteds bedre kand haves end af Guds ord, at det tillige baade nedslaar og opreiser, baade ydmyger og glæder hiertet, et menniskes hierte er en trodsig ting, kand aldrig ret ydmyges uden ved Guds ord; Kors og nød synes ved at ydmyge et menniske, men er ikke sa vist, uden Guds ords kraft kommer dertil, der er forskiel paa at giøre et menniske nedslaget, og at giøre det ret ydmyget: den Guds ord ikke kand ydmyge, bliver sandelig i evighed ikke ydmyget, ikke helvedes ild kand ydmyge den, det er en synderlig virkning af Guds ord, at det virker en tillid og glæde, og dog derhos ydmyger, anden glæde snarere ophoyer hiertet og giør stolt, men den glæde, den tillid Guds ord virker, den absolut virker ydmyghed derhos: vi seer derpaa et merkeligt exempel i Peder, hand har hørt Guds ord med begierlighed, hand saae derpaa det naades tegn af JEsu i den fiske dræt, deraf skulle man vente, at hand nu var bleven mere dristig, ney langt fra, hand blev mere ydmyg, hand gaar hen og kaster sig ned for JEsu fødder rc.

O! En salig virkning af Guds ord; thi jo meer vi af ordet lærer at kiende Guds trofasthed, kierlighed, og godhed; (see deraf kommer tilliid,) jo mere lærer vi og, at kiende vor værdighed og ringhed til alt dette, deraf kommer den ydmyghed.

Sandelig, det er een af de allernyttigste og vigtigste virkninger Guds ord giør i hiertet, at alt som vi lærer at kiende Gud, og hand blir stor og forunderlig i vore øyne, saa lærer vi og at kiende os selv, at vi bliver mod Gud, smaa og foragtelig i vore øyne, saa lærer vi og at kiende os selv, at vi bliver mod Gud, smaa og foragtelig i vore øyne: vi skammer os selv, at vi saa onde, saa ringe Creature har nydt saa meget got af ham, og ikke bedre skiønnet derpaa, ikke vist og erkiendt hvem vi har haft det af; **Herre gak ud fra mig; thi jeg er et syndigt menniske;** Peder var og et syndigt menniske før, hand kiendte ikke før, hvor

syndig han var, før nu hand saae hvor naadig JEsus var, nu kiendte hand JEsum bedre, baade hans storhed og hans godhed, nu kiender hand og sig selv bedre, baade sin ringhed og sin syndighed.

Ach jeg er et syndigt menniske, jeg tør ikke være dig saa nær, jeg er ikke værd rc. Nu hand mest skulle glædes over sin lykke, at hand havde faaet saadan riigdom, skrækkes hand over sin synd, at hand har nødt det, som var det saa lidet værd; hvo som ikke har sin velsignelse, sin riigdom af Guds frygt, sandelig hand bliver hofmodig deraf, og veed ikke, at skikke sig derudi.

Naar de bliver mætte og fæde, blir de, som kaade kalve, og slaar bag op til Herren. Feed jord vil gierne bære mest ukrud og tidsel, som reyser sig høyest i veyret, men den der har sin velsignelse af Guds frygt, hand ydmyges alt mere; jo mere Gud bær paa ham, jo mere raaber hand med Jacob, Herre!

Jeg er alt for ringe til alle de miskundheder; det var det Peder ville sige: **Herre gak ud. Rc.** Saa giør Guds ord allene ret ydmyge og sønderknusede hierter, og efterdi vi aldrig ere skikkede enten til poenitense, eller til at faae Guds naade, eller at have deel i Gud, førend hiertet er ydmyget, at vi kiender vor elendighed og uværdighed, saa har vi Guds ord allerstørst at takke for den kraft, at det virker den sande ydmyghed hos os.

Guds ord beviser sin kraft, for det tredie, i at trække hiertet fra det jordiske: det er nu en virkning, som ingen ting i naturen, ingen uden Gud og hans ord kand giøre i hiertet; thi efterdi hiertet er jord og jordisk, og vi ere kiødelige, saa hænger hierterne alt for fast til det jordiske, som sit egentligste Element, ligesom fisken til hans Element vandet, og med gode forlader hiertet aldrig verden, uden der kommer en anden høyere magnetiske kraft: og derudi viiser Guds ord ret en Guds kraft, det allene kand vende hiertet fra de ting, som er her neden paa jorden, til at tragte efter det, som er her oven i himmelen: fra de ting vi af naturen ere ligesom limede til, tli de ting, som ligger os mere magt paa: det seer vi her i texten; Petrus og hans staldbrødre havde hidindtil ald deres livs tiid være fiskere, det var deres profession, næring og leve-middel, andet har de ikke lært, ald deres riigdom bestod i en baad, nogle garn og andet redskab, alt dette forlode de nu paa engang, ja end mere, de havde nu ved Guds besynderlige velsignelse faaet en overmaade fiskedræt, som kunde giort dem paa eengang riig, i det mindste kunde de længe levet deraf; end og det, som var den dag givet, og givet af Gud, givet i naade, det forlode de, ikke benyttede sig det, ikke bekymrede sig

om, at giøre det i penge, og tage det med sig, eller give det bort, og faae tak derfor: Ney, de lod det staae, gave alting til priis, lod tage det hvem som vil; de forlode alting, og fuldte JEsum efter.

Kiære! Hvoraf kommer den forandring i deres hierte? Hvad var det for en kraftig snor, som trekkede dem i land, og fra deres forrige haandtering? Sandelig, intet uden JEsu ord, som JEsus sagde til dem: **Følger mig efter.** Matth. 4, 19. 21. Saa og i sær det prædikede ord, som de nu havde hørt af JESU mund, det rørte deres hierte, at de havde fattet kierlighed til JEsum, ville høre ham mere, ville ikke slippe ham igien.

Det er ordets kraft, at indtage hiertet, at et menniske begynder nu at foragte det jordiske, forsage sin forrige lyst og fordeel, fornægte det hand før meest har attraad, og stundet efter, ja er ferdig, at forlade de timelige velsignelser med, nemlig, om de skulle hindre ham fra Jesum; de ere kiere, saa vit de ere komme fra Gud, saa vit vi kand benytte os dem til Guds ære, saa vit at vi med dem kand tiene Gud med dis større rolighed uden ald for stor sinds krenkelse; At den kraft er i Guds ord, kand mange af os selv være vidne til, at naar vi hører Guds ord med andagt, da er jo i det mindste den stund, medens vi hører det, hiertet ligesom henrykt, opløftet fra det jordiske, at vi i den tiid har glemt verden, ja end ogsaa, naar vi gaar ud derfra, efter af Guds ord er hørt, (jeg kræver end og de jordisksindede selv til vidne, om de ellers nogen tiid har hørt med andagt) bliver endda tilbage en glæde i hiertet af det man har hørt, een længsel efter at være saa, som man nu har hørt, een suk efter at kunde nyde den sødhed, der er i Guds frygt, et ønske, at man var ret Gudfrygtig.

See, den kraft, den rørelse finder mange selv, ikkun det er at beklage, at det varer saa kort hos de fleeste fordi de strax gaar ud fra Guds ord, og lader sig indvikle igien i verden, førend at Guds ord faar tid, at fæste rødder hos dem, og virke dybere i siælen, at de kunde faae meere lyst og sterkere drift, til at efterfølge JEsum.

Nu saa har vi da seet den kraft af Guds ord øyensynlig i Peders exempel. Saa viiser nu JEsus fremdeles, at den kraft stædse skal følge med hans ord, ikke allene, naar hand selv prædikede det, men og naar andre fører hans ord i munden.

Derfore siger hand til Peder i texten: **Herefter skal du fange mennisker:** at

saa lykkelig som Peder denne gang var som en fiskere i sin dræt, saa lykkelig skulle hand herefter være som en apostel i at fiske siæle, og ligesaa beqvem som hans garn var til at drage fiske, saa beqvem skulde og Guds ord være til at vinde siæle, hvilket hand og siden erfarede, da ved en eneste prædiken, som Petrus holdte, blev 3000 siæle omvendte, og ligesom dragne i land; Saa er da verden det hav, hvoraf fiskene opdrages, at siæle skal drages udaf verden til Gud: fiskene er menniskenes siæle, garnet er Guds ord, fiskerne ere ordet lærere, deres embede er, at drage fiskere i land, vildfarende siæle, som svæve i det vilde og viide verdens hav, at drage dem til JEsum, ikke som fiske drages i land for at ædes og dræbes, men at drage siæle til JEsum for at leve, hvorfore og ordet i grundsproget, **du skal fange mennisker,** betyder saadan fangst, som skeer til at leve, som man drager fiske op for at sette dem i en bedre søe; saa udrages siæle ved Guds ord af verdens forfængelighed, for at forplantes ligesom Guds kirkes hytte-fad, de drages udaf den vilde frihed, de før levede udi, (som vel synes at være en frihed, et rumt hav, men er virkelig et slaverie, en slugende afgrund for siælen, hvor den stedse er i fare for den store helvedes hvalfisk,) til Christi lydighed, som vel synes at være en tvang, een trang søe, men omsider findes at være den rette og eneste frihed;

til dette at giøre, siæle saaledes at omvende fra verdens forfængelighed til Guds lydighed, dertil er nu Guds ord det eeneste middel; det synes vel ligesom Guds ord nu hertil er gandske frugtesløs, ligesom garnet var revnet, men det er ikke, skylden er enten hos fiskene eller fiskerne, hos fiskene eller menniskene selv, at endskiønt Guds ord bruges til dem, som et garn, at drage dem ud af deres mudder-pøl til Guds kirkes klare Cristal floder; saa udrettes intet, nogle fiskere ere for trædske, de vil ikke gaae i garnet, de selv-kloge mennisker, som foragter Guds ord, holder alt det, som prædikes, ikkun for poedanterie, bilder sig ind, at forstaae det selv bedre: hvor skal de da føle Guds ords kraft, naar de selv forud foragter ordet, og beskiæmmer den Aand, der taler ved ordet: nogle fiske ere for slibrige, de lader sig ikke holde, om garnet end griber fat paa dem, mand faar dem og draget i land, de erkiender, at deres levnet er ikke ret, Christendommen fordrer andet, men de smutter strax ud igien, falder tilbage i deres forrige synde-dynd, som Demas, der var endgang opdraget af dyndet, men fik lyst igien til verden;
andre fiske hænger stedse i mudderet, graver sig ned i dyndet, at garnet kand ikke naae dem, de vellystige mennisker, hvis gud er deres bug, og hvis sind er jordisk, saadanne gidder ikke hørt Guds ord, de kommer der ikke, eller er der vel, men glemmer sind, sands og andagt hiemme; Eendeel fiske er for store

sterke, som ey vil lade sig regiere eller viise af Guds ord, som trodser meget meere, naar Guds ord holdes dem for: jeg vil gaae til de vældige, siger Jeremias, de skulle dog vide HErrens vey, men de havde og synderrevet baandene, og kasted Guds ret sig Jer. 5, 5.

De vilde ikke lade sig det befalde, at Guds ord skal have magt, til at sætte dem til rette, mand kand ey komme dem nær med garnet, førend de, som Leviathan, vil sluge den, som fører garnet; Johannes giorde sit beste, at drage Herodes udaf det hænge-dynd, den ureene søle, hand laae udi, men den fisk rev ham hovedet af: saa truede Pharao hand vilde giøre ved Mosen, gak fra mig, og vogte dig, at du ey kommer for mine øyne, hvilken dag di kommer, skal du døe. 2. Mos. 10, 28.

Og det er aarsagen, hvorfor Guds ords garn saa ofte drages tomt tilbage, fordi menniskerne imodstaar, og stopper deres øren for Manerens røst, siger David.

Nu kand og skylden være hos fiskerne, de som føre garnet, enten at de ikke far ud paa dybet, de fisker ikkun ved landbredden, de gaae saa langt omkring, og vil ikke bide ret an, ikke sætte sig i fare ud paa dybet, de prædiker ikke Guds ord i sin fulde kraft, men enten ikkun spiller med Guds ord, eller og ikke siger reent ud, at det kand forstaaes, hvad de vil sige, men der skal ikkun jættes til, og naar de kun selv forstaar det, saa meener de, at de har giort deres, eller og at blande Guds ord med menniskelige viisdoms ord; Nathan maa længe nok staa og spille for Davids øren med smukke lignelser, 2 Sam. 12, 1—4.

Det virker intet, David applicerer det ikke paa sig selv; men Nathan maa fare ud paa det farlige dyb, kaste garnet reent ud, træde David under øyene, sige, du est den dødsens mand, da skal Guds ord viise sin kraft, enten skal David give sig tabt, eller skal hand forhærde sig desmere; Underiden fisker de og med synderrevne garn, naar de med deres eget onde levnet og forargelige exempler bryder selv garnet i stykker, nedbryder det de opbygger, taber det de har arbeydet: men Guds ord selv har aldrig skylden, det er altid et kraftig middel til at fange menisker at vinde siæle, som vil lade sig vinde, som vil høre ordet, paa den maade, som sagt er, med andagt, begierlighed, og til lydighed bøyelige hierter.

Nu Gud give os naade til saa mange som i dag har hørt om ordets kraft, at vi og selv maa finde kraft af dit ord, og være selv vidner til, hvor kraftig dit ord er i vor siæl; lad aldrig dette garn kastis forgieves ud paa dette sted, men lad det altid

lykkes hos dem, til hvilke du det sender; giv at vi stedse høre det med begierlighed, saa er der ingen tvil om, at det jo befordrer vor salighed; thi det er een Guds kraft til salighed; Lad os altid skiønne paa den naade, og ansee det høyt, at du har givet os dit hellige ord, at om end meget af det timelige er skiult i dybet, fiskene i havets dybe afgrund, men Gud være lof, det aandelige, det dyrebare Guds ord, der er siælens føde, og kosteligere end guld, det har du ikke skiult for os, det tør vi ikke fare efter over hafvet; Maae vi end hente dyrebare varer fra andre stæder, de beste varer har vi; Dig skee ære!

O Gud! Hos os selv; Ach! Lader os betænke, at vi og skal giøre regnskab for den skat du har betroed os, som for hvert unyttig ord af vor mund, saa for hvert saligt ord af din mund, om vi har foragtet det ord og været skiødesløs, eller om vi har bevaret dit ord og ladet det frugte har os; Nu du, som har givet os dit ord, giv os og den naade, at vi lader dit ord være vor lyst og glæde, vore fødders lius, vore siælers trøst, og vor saligheds grund, indtil du engang ved dødsens garn vil drage os ud af Verden med alle, at vore siæle da maa lande hos dig i de levende lande; hvor vi skal faae dig du selvstændige Guds ord, du evige Guds Søn at see i din Herlighed, at nyde da alt det gode, som du med dit ord har lovet os, med dit blod har forhvervet os.

AMEN.

Kilde
Manuskript taget fra Prædikener over Adskillige Søndags, Pasions og andre Texter, Paa adskillige Tider, Dog af samme Mand, holdte for det Høye Kongelige Herskab Og efter sammes Høye Befalning, af Peder Hersleb, Kjøbenhavn, Trykt og bekostet af Andreas Hartvig Godiche, 1739.

Kildetype
Digitalt manuskript

Tags
5. søndag efter trinitatis, Første tekstrække, Prædiken, Prædikener fra 1700-tallet

URI
https://www.dansketaler.dk/tale/peder-herslebs-praediken-5-sondag-efter-trinitatis